

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Astruitur libertas specificationis quoad actus opinativos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

esse necessarium, ut moveatur, ac determinetur juxta inclinationem prævalentem, nec maneat suspensa nulla adversus ejus vim, quam ut maneat suspensa nulla in alteram partem admotam inclinatione prævalenti. Quoad secundum verò, ejusdem rationis videtur esse, neutrum ex rationibus aequalibus juvare, ac promovere imperio posse, atque rationem majorem, prævalentem scire, & suspendere, eodem imminuere minimè posse. Certè qui bilancem utrimque ponderatam in neutram partem manu trahere, neque inclinare possit, nec etiam tenere in medio, aut suspendere possit prægravante in alteram partem majori pondere. Sed jam rem ipsam absolute consideremus.

Aspiratur libertas specificationis quoad actus opinati-vos.

ART. CXII. **D**icendum est liberum esse in utramlibet partem opinari, atque adeò convenire nobis libertatem specificationis, seu contrarietatis quoad actus opinativos, quando cumque motiva utrimque apparentia ad opinandum sunt heterogenea, seu diversitatis, & se habent tanquam excedens, & excedendum, ita ut neutra ex parte excessus simpliciter sit evidens, atque omnino manifestus. Adde istas, seu limitationes, seu declarationes, alteram de heterogeneitate, seu dissimilitudine mutua motivorum, alteram de excessu alterius partis non evidenti, non manifesto, ac indubitato. Adde, inquam istas duas limitationes, non ea præcipue de causa, quia sententiam in utraque contentam censere esse veram, sed potius quia neutrius ejusmodi extremorum comparationis discussio quidquam confert ad punctum principalis controversiæ de utilitate opinionis minus probabilis. Fieri namque minimè potest, ut ex opinionibus invicem contradicentibus altera sit magis, altera minus probabilis, si motiva opinandi utrimque sint similia, & aequalia; quandoquidem major, & minor probabilitas opinionis desumitur, & unice dependet ex majoritate, & minoritate motivi. Similiter fieri non potest, ut opinioniones invicem contradicentes, maneat ambæ probabiles apud eum, cui est evidens, & manifestum, ac indubitabile, alteram opinionem niti motivo absolute, & simpliciter, omnibusque hinc, & inde consideratis majori. Quia ad probabilitatem opinionis requisitum in proœmio à nobis fuit, ut nitatur opinio fundamento, & absolute, & comparative magno, id est, fundamento, quod non solum seorsum, & secundum se sit difficile solubile, & valide pertrahatur ad assensum, sed quod comparatum etiam cum fundamento oppositæ partis retineat adhuc vim magnam pertrahendi ad assensum. Quando autem fundamentum unius partis contradictionis evidens, & manifestum, atque omnino indubitante est majus, quam fundamentum oppositæ partis, eo ipso fundamentum istud minus evadit parum sub ea comparatione, nec retinet amplius vim magnam pertrahendi intellectum ad assensum. Hac igitur de causâ do potius adversarius per modum suppositionis, quam asseram, & defendendum ex proœlio, suscipiam, nullam nobis inesse libertatem opinandi indifferenter in utramlibet partem, quando vel motiva utriusque sunt omnino similia, & aequalia, vel excessus motivi pro una parte est evidens, ac prorsus indubitatus. Similia porò, & aequalia non sunt apud me duo prædicata realiter inter se

distincta, aut ullo pacto separabilia, sed prorsus inseparabilia, & convertibilia mutuo, atque essentialiter idem, ut ostendi ratione efficaci, lib. 1. curs. Theol. quest. 44. ad 7. art. 2. & 3. eademque ratione, sed multò melius, & efficacius proposita, magisque comprehensa idem demonstrat ex proœlio D. Thom. lib. 3. contra gen. cap. 97. & quest. unica, de anim. art. 7. & pluribus ingeniose confirmat magnum olim Scholæ meæ deus Pater Eusebius Truchses, part. 3. Quodlib. 2. & in Miscel. Theorem. 6. ubi & exhibet discursum D. Thomæ verbis ejusdem. Dfferunt autem ratione nostra quatenus similia, & dissimilia dicuntur relatè ad conceptus nostros, alterum confusivum, seu indivisum, atque indistinctè abstractivum, alterum discretivum, seu distinctè representativum; aequalia verò, & inæqualia dicuntur relatè ad communem mensuram physicam.

ART. CXIII. Observandum præterea est, me non asserere, nec asserendum putare, sed rejiciendam potius libertatem ad opinandum utramlibet partem contradictionis in sensu composito judici de majori probabilitate unius partis, quam oppositæ; ita ut quis judicet fundamenta unius partis esse majora, habere majorem verisimilitudinem, eandemque partem tedere probabiliorem, quam oppositam; atque retento hoc judicio judicet nihilominus partem hanc oppositam esse absolute veram, tamen minus fundata sit, minusque virisimilis, & minus probabilis. Impossibile namque est, ut quod alicui videtur falsum, videatur nihilominus eidem similis vero, quam quod putat verum esse, sicut est impossibile, ut quis judicet esse similis albo, quod judicat esse nigrum, quam quod judicat esse album. Nec enim minus repugnat putatum falsum simul putari similis vero, aut putatum nigrum simul putari similis albo, quam quod putatur verum, aut album esse, quam repugnet falsum ipsum, ipsi verò, aut nigrum ipsum ipsi albo esse similis, quam verum verò, & album albo. Ita nempe se habet putare ad putare in eodem respectu eorundem sicut esse ad esse sub eadem comparatione, & compossibilia, atque incompossibilia in natura sunt pariter secundum suum formalem conceptum compossibilia, atque incompossibilia in mente quoad partem judicativam, quæ sola determinat res intentionaliter ad esse potius, quam ad non esse, & è converso. Unde quod apud nonnullos circumfertur nomine Aristotelis: *Multa falsa sunt probabiliora veris*, non est imprimis Aristotelicum sub his terminis, ac deinde est accipiendum de falsis in se, seu falsis re ipsa tantum, non verò de falsis apud eum, seu ejus estimatione, apud quem, seu ejus estimatione probabiliora sunt. Quem sensum exprimit distinctè Aristoteles, lib. 8. Top. cap. 4. paulò post princ. *Nihil enim prohibet alicui videri, quæ non sunt, magis, quam vera*, id est, verisimiliora reputari, non quæ falsa ab eodem reputantur, sed quæ tantum falsa sunt. Hinc nulla est inconsequentia, sed maxima coherentia in Patre Suar. in. 2. disp. 10. sect. 1. quatenus eum diserte statuisse libertatem quoad speciem actus, quando deest evidentia de objecto, ut retulimus supra, art. 105. paucis interjectis subdit: *Mihi probabile est non posse moveri (intellectum à voluntate) nisi in illud, quod verò similis, & probabilis apparet*. Ex suppositione nimirum, quod verò similis, & probabilis judicetur, seu appareat enunciativè. Alioquin enim dirueret ista sua limitatione illam suam conclusionem in eodem contextu proxime positam, ut patet attentè consideranti, & perinde esset, atque si subdidisset: *Mihi probabile est*

conferetur aliqua conditio, per quam emineat, & magis
faciat in ipsum, quam in aliud, & eadem ratione. Sub-
dit Cajecanus, proposito voluntatis aliquo eligibili emi-
nenti alius non necessitatur voluntas ad eligendum illud,
quia potest movere ad considerandum in altero aliquid
aliud, quo praestet, & sic illud eligere. Cum igitur ex priori
textu asseratur à D. Thoma similitudo intellectus, &
voluntatis ex parte objecti id est, quoad motionem,
ac determinationem proventientem ex objecto; at-
que ex duplici posteriori testimonio constet, ad li-
bertatem, ac indifferentem electionem voluntatis inter
opposita sufficere excessum illius voluntatis inter
se autem aliquid; concluditur planè, ex mente D.
Thomae sufficere similem excessum mutuum moti-
vorum intellectus, ut hic parum cum libertate, ac in-
differentia determinetur per imperium voluntatis
ad utrumlibet illorum. Verum nil necesse est indu-
cere mentem D. Thomae, quando ea directè, ac im-
mediate nobis faveat non solum in loco superius indica-
to. Sed etiam in 2. in praedicta quaest. 17. art. 6.
corp. alius autem rationis actus est, ait, dum his, quae apprehen-
dit, assentit. Si igitur fuerint talia apprehensa, quibus
naturae intellectus assentiat, sicut prima principia, assen-
suum, vel dissensum non est in potestate nostra, sed in or-
dine naturae, & ideo propriè loquendo, naturae imperio
faciet. Sunt autem quaedam apprehensa, quae non adeo
conveniunt intellectui, quin possit assentire, dissentire, vel
solum assensum, vel dissensum suspendere propter aliquam
causam, & in talibus assensus ipse, vel dissensus in potestate
nostra est, & sub imperio cadit. Videsio his expensam
jam superius contrapositionem scibilium, & opina-
bilitum cum affectione potestatis indifferentis circa
opinabilia, quae negatur circa demonstrabilia, ac
proinde potestatem hanc indifferentem asseri circa
opinabilia non indirectam tantum, & per gyrum,
sed etiam directam, & per lineam rectam juxta
animadversionem superius praemissam. Vides pote-
statem eandem opinandi asseri sub eodem individuo
contextu verborum, & cum disjunctionis formula
propterea eadem, adeoque in eodem proculdubio
sensu, tum ad assensum, vel dissensum tum ad ut-
rumvis, vel ad utriusvis suspensionem; hoc est in
eodem modum individuum, ac uniformem asseri li-
bertatem, tum exerciti, quae est potestas indiffe-
renti ad actum, vel suspensionem actus, tum specifi-
cationis, quae est potestas ad actum aliquem, vel ad
oppositum actum, ut puta assensum, vel dissensum.
Indubitatum igitur cum sit convenire nobis liberta-
tem exerciti directè respectu cuiusvis operativi; si
ad hoc nihilominus negas, aut etiam dubitas tantum,
existentia D. Thomae convenire itidem nobis li-
bertatem directam specificationis quod actus opi-
nativos, exerceas utique libertatem majorem, quam
quae à me asseritur, & à te negatur, vel certe uteris
libertate indirecta distrabendo intellectum, à con-
sideratione sensus legitimi, ac manifesti verborum
D. Thomae, ad ratiunculas tuas.

Art. CXVI. Praeterrittenda minimè est circa
eundem textum D. vi Thomae ratio disjungendi po-
tatem ad assensum, vel dissensum à potestate ad
utrumvis eorum tantum, vel ad utriusvis suspen-
sionem; acque uterque ratio utramque potestatem uni-
formiter asserendi, & utrobique uniformiter subji-
ciendi imperio arbitrario, ac libero determinatio-
nem intellectus ad alterutrum ex extremis utriusque
eius binarii. Contingit adesse motivum fallibile af-
ferendi, quin simul adsit motivum ullum dissen-
tendi; aut è converso; & tunc haberetur in potestate

assensus tantum, vel suspensio assensus, aut dissensus
tantum, vel suspensio dissensus. Contingit etiam ad-
esse simul motivum assentiendi, & motivum dissen-
tendi circa idem cum fallibilitate, & mutua aliqua
dissimilitudine utriusque motivi; & tunc haberetur in
potestate assensus, vel dissensus, necnon suspensio
utriusque. Ex genunciat tibi famulus plerumque ve-
rax, nec nimis credulus imminere amico tuo praesens
periculum vitae, ni cito illi subvenias, uti potes cum
aliquo, sed cum minori periculo tuo; & nemo com-
paret, qui dicat oppositum, nec tibi occurrit ulla ra-
tio in contrarium. Habes hucusque in potestate as-
sensum, & suspensionem assensus, non autem dissen-
sum. Supervenit amicus tuus alius cetera similis fa-
mulo, sed non admodum bene affectus erga amicum
asseritum periclitantem, dicit se adfuisse in loco simul
cum famulo tuo, & negat ullum amico illi imminere
periculum, vel negat subvenire te posse absque ma-
iori periculo tuo. Habes jam in potestate assensum,
vel dissensum, tum periculi amico imminenti, tum
honestatis, ut illi subvenias, & habes similiter in po-
testate suspensionem assensus simul, & dissensus. Ra-
tio igitur disjungendi potestatem ad assensum, vel
dissensum à potestate ad utrumvis, vel ad utriusvis
suspensionem est possibilitas occurfus motivorum
utrovis ex his duobus modis.

Art. CXVII. Pergo ad alteram partem de uni-
formi affectione utriusque ejusmodi potestatis. Oni-
nes incunctanter conveniunt cum D. Thoma quoad
asserendam liberam potestatem ad assensum, & sus-
pensionem assensus, (& sic de dissensu, ejusque sus-
pensione) quando adest motivum fallibile assentiendi,
nullumque simul adest ullius generis motivum ad
dissentendum. Ratio autem indubitata omnium
eatenus consensus non alia esse potest, quam quia
motivum fallibile est motivum biceps, habens perfe-
ctionem aliquam, ratione cujus gignit apparentem
possibilitatem, & fundat spem aliquam assequendae
veritatis, si intellectus sibi adhæreat, ac conformetur,
& simul habens aliquam imperfectionem, ratio-
ne cujus gignit apparentem falsitatem, & fundat ti-
morem incidendi in falsitatem sub eadem conditio-
ne. Cum autem intellectus aequè propendat in veri-
tatem, & abhorreat à falsitate, stareat necesse est,
quantum est de se sub tali motivo, siquidem est po-
tentia de se necessaria, & nil adest, quod necessitet,
seu cum necessitate determinet, eademque ratione
necesse est, ut idem intellectus sub eodem motivo sit
determinabilis per imperium voluntatis, tum ad as-
sensum, tum ad suspensionem assensus, prout magis
libuerit, quandoquidem intellectus est potentia
subordinata voluntati, atque per ejusmodi motivum
est sufficienter disposita ad utrumlibet eorum extre-
morum. Accedat jam motivo illi fallibi assentiendi
motivum aliud itidem fallibile dissentendi cum an-
cipiti excessu mutuo alterius supra alterum moti-
vum. Dico adesse jam eadem propterea ratione po-
tatem indifferentem ad assensum, & dissensum, &
ad utriusque suspensionem, quanta prius aderat ad
assensum solum, & ad suspensionem assensus; Quia
ex vi novi apparet tanta plus minus possibilitas, &
spes attingendae veritatis per dissensum, quanta prius
apparebat possibilitas, & timor incidendi in falsita-
tem per assensum. Fieri igitur non potest, ut ratione
hujus periculi, & timoris suspensio assensus compa-
rati cum assensu ipso subesset libero imperio voluntatis
pro priori eventu motivi fallibilis solitarii; & non si-
militer sub sit imperio libero actus dissentendi com-
paratus

rus cum actu assentiendi ratione illius possibilitatis, & spei pro posteriori eventu concursus motivorum invicem oppositorum cum anticipi excessu mutuo. Eadem igitur ratione, qua apud omnes est indubitata libertas exercitii, admitti quoque ab omnibus debet libertas specificationis quoad actus opinativos, suppositis proportionaliter supponendis, uti perspicui clare potest in exemplo nuper proposito art. 116. Optimo proinde consilio D. Thomas eadem individua, ac uniformi assertionione complexus est libertatem ad assensum, & dissensum, necnon ad utrumvis eorum, & ad utrumvis, necnon utriusque suspensionem sub motivo, seu motivis non convincentibus intellectum.

Ultior probatio libertatis opinandi ex libertate ad credendum Deo, necnon ad judicandum de proximo.

ART. CXVIII. **S**ubjungo superiori discursui duplex argumentum convincens, nisi fallor, à fortiori. Primum sumitur ex libertate respectu fidei divinæ. Respectu actus fidei, quo credimus Deo, datur libertas specificationis, atque intellectus potest determinari imperio voluntatis, ut rejectis argumentis, & motivo fidei divinæ sibi sufficienter propo- sitis assentiat motivis hæresum, & errorum. Ergo potest similiter determinari intellectus imperio voluntatis, ut assentiat motivo minoris re ipsa probabilitatis præ motivo probabilitatis re ipsa majoris, ac proinde datur libertas specificationis ad opinandum in utramlibet partem sub motivis fallibilibus invicem disparibus disparitate exposita prius. Consequentia tenet à fortiori. Quia nullius opinionis probabilis motivum potest superare tanto cum excessu motivum cuiusquam alterius opinionis verè probabilis apud ipsum opinantem, quanto cum excessu superant argumenta, & motivum fidei Catholicæ, rationes omnes, & motiva hæresum, errorumque oppositorum, ut est in confesso apud omnes Catholicos, & apparet clare ex iis, quæ diximus lib. 6. curs. Theolog. quæst. 18. Antecedentis veritatem ostendi peculiari fundamento in eodem libro quæst. 27. Addo nunc suffragium. D. Thomæ, & communem consensum Theologorum D. Thomas 2. 2. quæst. 1. art. 4. dicit sic. Assentit autem intellectus alicui dupliciter. Uno modo, quia ad hoc moveatur ab ipso objecto, quod est per se ipsum cognitum, sicut patet in principis primis, quorum est intellectus; vel est per aliud cognitum, sicut patet de conclusionibus, quorum est scientia. Alio modo intellectus assentit alicui, non quia sufficienter moveatur ab objecto proprio, sed per quandam electionem voluntariè declinans in unam partem magis, quam in aliam. Et siquidem hoc fit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio. Si autem sit cum certitudine absque tali formidine, erit fides. Ubi manifestè attribuitur liberæ electioni voluntatis non solum, ut intellectus propo- sitis motivo fidei declinet, vel non declinet ad actum fidei, sed etiam quod ad eum actum declinet potius, quam ad actum oppositum, idque traditur esse commune actui opinionis, prout à nobis modo intenditur. Quod autem Divus Thomas hic non agit de libertate indirecta tantum, quatenus voluntas potest divertere intellectum à consideratione argumentorum, & motivi fidei, eundemque applicare ad consideranda seorsim motiva

errorum, & sic demum inducere in actum dissentendi, & errandi, patet ex contrapositione necessitatis respectu scibilium, quam immediate determinari ad actum potest intellectus indirectè contrarium, si abstrahatur à consideratione demonstrationum, & applicetur ad solam contrarietatem philosophatum, vel testimoniorum considerationem. Loquitur ergo D. Thom. de libertate directà ad credendum, & discredendum, dum intellectus actualiter considerat rationes, & motivum credendi, estque proximè dispositus ad credendum, succedat primum voluntatis imperium per liberam electionem ejus partis, præ opposita. Idem habetur quæst. 2. art. 1. ad 3. Intellectus credentis, ait, determinatur ad unum non per rationem, sed per voluntatem, & idem assensus hic accipitur pro actu intellectus, secundum quod à voluntate determinatur ad unum. Præterea D. Thomam in his questionibus de fide agere de libertate ad ipsam non indirectè, ac remota, sed de directà, ac proxima, dum actualiter considerat motivum proximè sufficiens ad credendum, manifestat inibi quam clarissimè S. Doctor quæst. 1. art. 1. ubi cum in corp. præmisisset. Ipsum autem credendum actus intellectus assentientis veritati divinæ ex imperio voluntatis à Deo mota per gratiam. Deinde ad 2. addit expositionem istam. Dicendum quod in scientia non possunt considerari, scilicet ipse assensus scienti ad rem scitam, & consideratio rei scite. Assensus autem scienti non subijcitur libero arbitrio, quia scienti cognitum assentiendum per efficaciam demonstrationis; & alioquin scientia non est meritioris, sed consideratio actualis scientiæ subijcitur libero arbitrio. Est enim in potestate hominis considerare, vel non considerare; & idem consideratio scientiæ potest esse meritiora, si referatur ad finem charitatis, id est ad honorem Dei, vel utilitatem proximi. Sed in utrumque subijcitur libero arbitrio, & idem quantum ad utrumque actus fidei potest esse meritioris. Quia post hæc omnia per subtilissimos interpretationum circuitus molitur D. Thomam, aut nobis subtrahere, aut ad oppositam trahere sententiam, non is sincere illum reveretur, sed genuflexus colaphizat. Certe Capitanus accuratus interpres, & fides allecia Angelici Præceptoris, usque adeo non diffidit libertatem specificationis quoad actus fidei, & opinativos, ut plus etiam illi indulgeat, quam patet, ut perspicui potest ex 1. 2. q. 65. ad art. 4. & Mag. S. Thomam pugil. acer controversiarum Thomisticarum tam libertatem quoad actum fidei ita tradit, ut loquente potius tanquam indubitata, quam probabile videatur 2. 2. disp. 3. art. 1. Et P. Lullius Tertius disput. 29. dub. 1. eandem dicit esse communem sententiam, & sibi certam, & expressè docet à D. Thomam.

ART. CXIX. Quoad communem auctorum consensum prolixitatis vitandæ gratia, exhibeo istem fidei dignum P. Suarez. Theolog. 1. 1. disp. 6. sect. 6. num. 3. ubi sic habet: Nihilominus communis sententia est, ad credendum præferri fidei divinæ, & infusæ, necessarium esse actum voluntatis, qui determinet intellectum ad credendum. Atque relictis auctoribus, subdit: Et est vera, & certa sententia, quam tribus propositionibus breviter declaro, & confirmo. Dico ergo primo actum fidei esse liberum, non solum quoad exercitium, sed etiam quoad specificationem. Quam conclusionem probat efficaciter ex Sacra litteris, & Conciliis, & ex communibus PP. consensibus, ac demum confirmat, quia infidelitas necesse